

Podrška roditeljima u kriznim situacijama

Carević, Stefani

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:863810>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-24**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(ČAKOVEC)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Stefani Carević

Tema završnog rada: **Podrška roditeljima u kriznim situacijama**

Mentor: doc.dr.sc. Adrijana Višnjić Jevtić

ČAKOVEC, 2022.

SADRŽAJ

Sažetak	1
Summary	2
1.Uvod	3
2. Roditeljstvo	5
3.Pedagoška kompetentnost roditelja	10
3.1. Izazovi roditeljstva	15
4. Roditeljstvo koje poštuje i promiče prava djeteta	16
5. Pravo roditelja na podršku i partnerstvo	19
5.1. Program radionica s roditeljima “Rastimo zajedno”	21
5.2. Klupko podrške- Klubko	22
5.3. Protokoli za otkrivanje rizičnih ponašanja u obitelji	24
6. Zaključak	27
7. Literatura	28

Sažetak

Najvažniju ulogu u djetetovom životu imaju roditelji. O njihovom pristupu i odnosu ovisi kako i u kojem će se smjeru dijete razvijati. Oni su model po kojem djeca uče. Za dijete je važno da odrasta u zdravoj i poticajnoj okolini u kojoj će stjecati vrijednosti, navike te u kojoj će se osjećati sigurno i ispunjeno. Roditelji bi trebali, između ostalog, promicati i poštovati prava djeteta iz konvencije o pravima djeteta. Nadalje, moraju biti svjesni da će svaki njihov postupak i korak (bio dobar ili ne) utjecati na njihovo dijete i to će opisivati njih kao roditelje. U nekim situacijama metode odgoja i/ili neki postupci roditelja štetno utječu na razvoj djeteta i vode roditeljstvo u krivom pravcu. Iako nesvjesno, roditelji tada mogu ugroziti kvalitetan razvoj djeteta. U takvim okolnostima roditelji bi se trebali obratiti ustanovama koje im mogu pomoći u rješavanju kriznih situacijama. U ovom radu govorit će se upravo o tome, o podršci roditeljima u kriznim situacijama. U Republici Hrvatskoj postoje nekoliko ustanova koje nude različite programe za roditelje kako bi njihove roditeljske kompetencije napredovale. Isto tako, brojni vrtići nude radionice za roditelje u kojima se ističe važnost učenja o roditeljstvu, interakcije s djecom kao i sigurnost i vlastito zadovoljstvo.

Ključne riječi: roditeljstvo, krizne situacije, konvencija o pravima djeteta, podrška, kompetencije

Summary

Parents have the most important role in a child's life. How and in what direction the child will develop depends on their approach and attitude. They are the model by which children learn. It's important for a child to grow up in a healthy and stimulating environment in which they will acquire values, habits and in which they will feel fulfilled. Parents should, among other things, promote and respect children's rights under the Convention on the Rights of the Child. Furthermore, they must be aware that their every action and step (whether good or not) will affect their child and that will describe them as parents. In some situations, parenting methods and/or parental actions adversely affect the child's development and lead parenting in the wrong direction. Although unconsciously parents can then endanger the quality development of the child. In such circumstances, parents should turn to institutions that can help them in resolving crisis situations. This paper will talk about just that, about supporting parents in crisis situations. There are several institutions in the Republic of Croatia that offer various programs for parents in order to improve their parenting competencies. Also, many kindergartens offer workshops for parents that emphasize the importance of learning about parenting, interactions with children as well as safety and personal satisfaction.

Key words: parenting, crisis situations, Convention on the Rights of the Child, support, competencies

1. Uvod

U ovome završnome radu govorit će se o podršci roditeljima u kriznim situacijama. Pernar (2010) stavlja pojam roditeljstva među nove termine zbog svjesnosti društva da su za odgoj djeteta jednako važni i otac i majka. Zbog ravnopravnosti u odgoju počinje se koristiti pojam ravnopravnog roditeljskog partnerstva u kojem ne postoje stereotipi između partnera. Podjela poslova u kućanstvu i oko djeteta dogovaraju partneri međusobno te se time smanjuje pritisak majke budući da odgoj djeteta, kućanstvo i poslovi izvan njega više ne ovise isključivo o njoj.

Čudina-Obradović i Obradović (2003) govore o tome da na roditeljstvo utječe puno različitih faktora pa tako i međusobni odnos partnera. Nadalje, ono što je važno u samom odgoju i roditeljstvu jest roditeljski stil koji roditelj koristi u svojem odgoju djeteta. Postoje četiri osnovna roditeljska stila, permisivni, autoritarni, autoritativni, zanemarujući. Permisivni stil karakterizira velika količina topline i ljubavi, ali nisku kontrolu i slabo postavljene (gotovo nikakve) granice. Autoritarni stil karakterizira visoka razina postavljene kontrole i granica, ali niska razina topline i ljubavi prema djetetu. Zanemarujući stil je prepoznatljiv po niskoj razini kontrole, granica, ali i niskoj razini ljubavi i topline. Posljednji stil, autoritativni, stil kojega i preporučuju mnogi autori, karakteriziran je kao balans granica i topline i ljubavi.

Konvencija o pravima djeteta (UN, 1989) definira dvije važne roditeljske odgovornosti, prva se odnosi na odgovornost prilikom začeća djeteta. Roditelji ili zakonski skrbnici snose najveću odgovornost za rast i razvoj djeteta. Dobrobit djeteta treba biti njihova najveća i temeljna briga. Zbog toga će državne stranke učiniti sve što je u njihovoj moći da pomognu roditeljima, a poduzet će i sve odgovarajuće mjere kako bi zaposleni roditelji mogli uživati skrb i zaštitu ustanova koje im pomažu. Druga se odnosi na prihvaćanje podrške koju mogu dobiti od države prilikom podizanja djeteta. Svako dijete ima pravo na pravo na životni standard primjeren njegovu tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelji su dužni ispuniti ta prava. Ukoliko roditelji nisu u mogućnosti

ispuniti prava, državne stranke im stoje na raspolaganju kako bi pomogle roditeljima u nabavci materijalnih stvari koje su potrebne djetetu (odjeća, obuća, knjige...)

Prema Pećnik i Starc (2007) roditeljska je dužnost osigurati djetetu odgovarajuću brigu i njegu koja uključuje toplinu, podršku, prihvaćanje, ljubav. Ukoliko roditelji nemaju kompetencija koja im omogućavaju pružanje adekvatnih uvjeta za razvoj djeteta, oni bi trebali potražiti pomoć od države. U Republici Hrvatskoj postoje nekoliko programa koje pružaju podršku i edukacije roditeljima. Za potrebe ovog rada analizirani su programi “Rastimo zajedno” i “Klubko”. Isto tako, brojni vrtići provode razne radionice i seminare na temu roditeljstva i razvijanje roditeljskih kompetencija. U rizičnim obiteljima osobito je važno raditi na kompetencijama i usavršavanju roditeljskih vještina. Ukoliko roditelji ne žele raditi na svojim kompetencijama tada se pomoću protokola može utvrditi stupanj ugroženosti djeteta u njihovom okruženju. Protokola ima nekoliko, svaki od njih specijaliziran je za jedno područje i o njima će biti govora kasnije u radu.

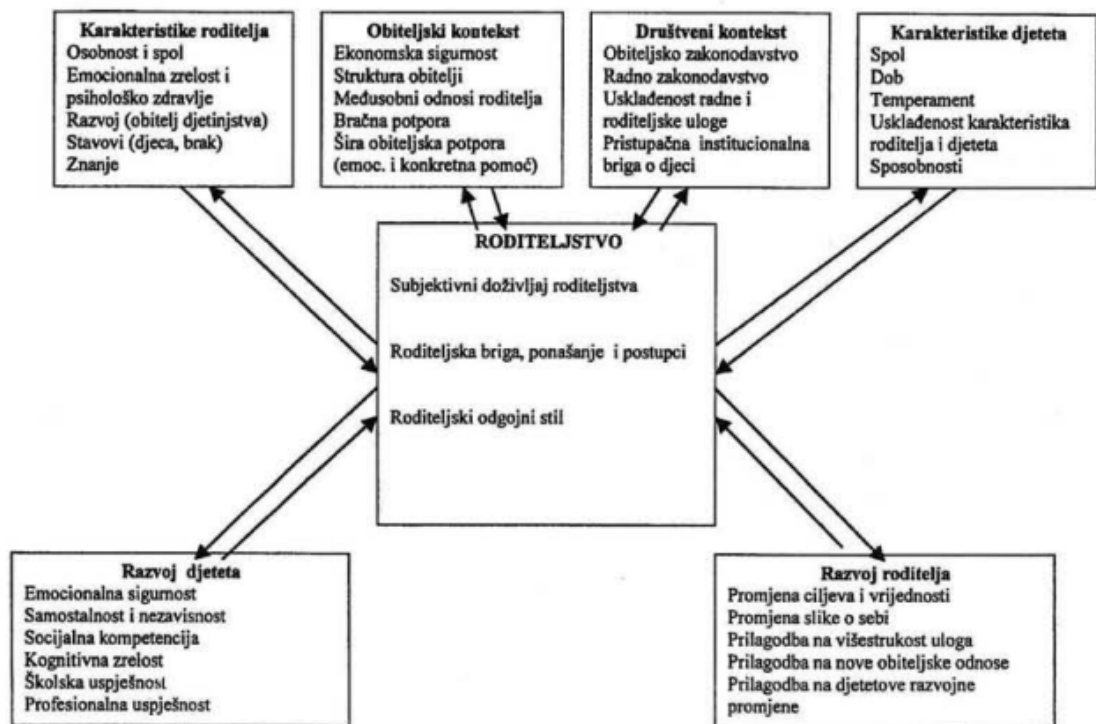
2. Roditeljstvo

Roditeljstvo nije samo genetska danost već društvena struktura, proces i osobno oblikovana uloga. Uključuje niz namjernih i sustavnih djelatnosti kojima se unapređuje dječji rast i razvoj (Višnjić Jevtić, 2018). Tradicionalno, majčinstvo se vezuje uz podizanje djeteta u okruženju brige i bezuvjetne ljubavi. Iz percepcije društva majka je odgovorna za dječje strahove, brige, loše ocjene, usporen psihološki razvoj, (ne)popularnost među vršnjacima i druge eventualne poteškoće (Pernar, 2010). To su razlozi zbog kojih majke vrlo često osjećaju pritisak te određenu razinu krivnje i neadekvatnosti. U određenoj razini pritiska može doći do emocionalne i psihološke nestabilnosti majke te je moguće da se time ugrozi dobar odnos majke i djeteta (Pernar, 2010). Pravilnije je u svakom slučaju, osim tradicionalnog društvenog nametanja odgovornosti za razvoj djeteta majke, uzimati u obzir sve sfere života koje utječu na rast i razvoj djeteta počevši od medija, škole, crkve, ali i samih djetetovim mogućnosti, sposobnosti te donošenjem vlastitih izbora i odluka (Pernar, 2010). S druge strane, pojam očinstva danas uvelike se razlikuje od onog tradicionalnog u kojem je otac financijski stup obitelji koji brine za sve izvan kućne poslove, a odnos prema ženi i djetetu je u svakom slučaju bio hladan i suzdržan. U današnje vrijeme, otac aktivno sudjeluje u rastu i razvoju kao i u samoj brizi djeteta (Pernar, 2010). Nadalje, društvena očekivanja prema očevima u današnje vrijeme su veća nego prije. Otac bi trebao voditi brigu o djetetu, aktivno sudjelovati u njegovom razvoju te znati i učiti o samom djetetu, kao i adekvatnoj brizi o njemu. Kao prvi razlog ovakvih očekivanja može se uzeti da su očekivanja od očeva takva zbog toga što obitelji nisu toliko brojne kao nekada i da zbog toga otac može svakom djetetu posvetiti dovoljno pažnje te adekvatno brinuti o njemu uzimajući u obzir njegovu individualnost (Pernar, 2010). Drugi razlog jest zasigurno to što sve više majka radi te odsustvom majke, otac treba sudjelovati u odgoju djeteta. Nadalje, treći razlog jest to što današnje društvo jednostavno traži od očeva da aktivno sudjeluju u roditeljstvu kao i majke (Pernar, 2010).

Roditeljstvo se u suvremenom svijetu počinje gledati kao “ravnopravno roditeljsko partnerstvo.” Ravnopravni roditeljski partneri odbacuju tradicionalne

ideje o roditeljstvu. Ne prihvaćaju rodne stereotipe, kao ni rodne podjele poslova u kući i izvan nje. Takvi roditelji svakodnevno dogovaraju o raspodjeli poslova u kući, oko djece, s djecom i to prema vremenskim resursima i pravilnoj podjeli, a ne prema načelu “muškim” i “ženskim”, “očevih” i “majčinskih” poslova. Takvo roditeljstvo veoma je uspješno zbog toga što se smanjuje mogućnost obiteljskog neslaganja koje se u većini slučajeva pojavljuje zbog preopterećenja majke. Osim dobre obiteljske atmosfere, ovo roditeljstvo pruža zadovoljstvo oba partnera. Majka s jedne strane osjeća olakšanje i zadovoljstvo zbog potpore i očeva sudjelovanja, a otac se neće osjećati isključeno i suvišno te će zbog sudjelovanja u obavezama biti zadovoljan (Pernar, 2010).

Roditeljstvo se ranije najčešće promatralo kao povoljan ili nepovoljan utjecaj roditelja na dijete, na njegov razvoj i rezultate (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). No danas je posve jasno da je roditeljstvo proces u dva smjera. Roditelji utječu, mijenjaju i potiču svoje dijete na razvoj, rast, ali isto tako dijete utječe svojim karakteristikama na roditelje. Nadalje, međusobni odnos roditelja djelovat će pogodno ili nepogodno na svakog roditelja posebno, a to će imati posljedice na kvalitetu majčinstva i očinstva prema djetetu (Čudina-Obradović i Obradović, 2003).

Slika 1. Integrativni model roditeljstva, njegovih odrednica i posljedica (Čudina-Obradović i Obradović, 2003, str. 46).

Na međusobne će odnose isto tako utjecati i dob dobivanja djeteta, psihološko zdravlje, djetetov temperament. Hoće li ti utjecaji imati povoljan ili nepovoljan učinak ovisi o tome imaju li partneri podršku obitelji, prijatelja, jesu li jedan drugome podrška i potpora (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Obavljaju li obaveze dogovorom i ravnopravno podjelom. Na slici 1. prikazana je mreža međusobnih odnosa djeteta, roditelja i okoline (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Kako bi međusobni odnosi bili pozitivni također su važni bračni odnosi. Istraživanja pokazuju da jedan od najvažnijih utjecaja su upravo kvaliteta bračnog odnosa prije rođenja djeteta. Naime, nakon rođenja djeteta, dokazano je da kvaliteta bračnog odnosa otpada. Novopečeni se roditelji prilagođavaju situacijama i izazovima koje donosi rođenje djeteta pa stoga ne čudi da su odnosi hladni i distancirani. Istraživanja isto tako navode da ta faza može potrajati i do navršenih 18. mjeseci djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Ispitivanjem su uočena četiri modaliteta obiteljske prilagodbe na djetetovo rođenje: nepromijenjena kvaliteta, lagani rast kvalitete, postepeno opadanje kvalitete ili iznenadno oslabljenje bračne kvalitete (Belsky i Rovine, 1990, prema Čudina-Obradović i Obradović,

2003). Koji će modalitet od navedena četiri poprimiti roditelji poslije rođenja djeteta ovisi karakteristikama roditelja, djeteta, okolini koja okružuje i o kvaliteti bračnih odnosa prije rođenja djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Za pozitivan doživljaj roditeljstva isto tako važno je da bračni par razgovaraju o svemu, dogovaraju stvari i raspodjeljuju poslove oko kuće, u kući i oko djeteta na ravnopravan način. Rođenje djeteta velika je promjena za bračni par. U njihovom životu dolazi do mijenjanja rutina, do velikih izazova i prepreka. Ukoliko par nije spreman za dijete ili je bojažljiv to samo pogoršava situaciju, ali najvažnije je da bračni par shvati da su zajedno u tome. Da budu jedan drugome podrška, potpora, oslonac.

Za roditeljstvo je potreban roditeljski autoritet. Sam autoritet shvaća se različitim intenzitetima, varijantama i uglavnom je višeznačan. Autoritet se može učitati u nekoliko zastupljenih stilova roditeljstva u odgoju djeteta (Pernar, 2010).

Autoritarni roditelji postavljaju pravila koja ne objašnjavaju i kažnjavaju prekršaje, puno toga očekuju od djeteta te ga strogo nadziru i ne daju mu dovoljno topline i potpore. Takav odgojni stil ima nisku razinu uključenosti i prihvaćanja.

Roditelji su hladni, nedostupni, a svoju djecu omalovažavaju i kritiziraju. Djeca takvih roditelja često mijenjaju raspoloženja, povučena su, ne smiju se dovoljno, bojažljivi su i razdražljivi te njihovi postupci i radnje nisu spontane. Uz to često se ponašaju agresivno i koriste tjelesnu snagu kako bi dobili ono što žele (Pernar, 2010).

Permisivan stil karakterizira previše popustljivosti, gdje roditelji traže malo od djece i provode slabu kontrolu nad njima, ali također im daju veliku dozu topline i potpore. Roditelj zadovoljava sve djetetove želje i zahtjeve, no prevelika sloboda nije dobra za djecu osobito malu jer u njima izaziva nesigurnost, što kasnije rezultira agresivnim i buntovnim ponašanjem. Permisivni roditelji koriste premalo kontrole i suviše su popustljivi. Djeca takvih roditelja su buntovna i neposlušna (Pernar, 2010).

Zanemarujući odgojni stil karakteriziraju mali zahtjevi roditelja djetetu, dijete nema nadzora, ali mu roditelji ne pružaju ni potporu i/ili topline. Roditelji nemaju snage ili volje skrbiti i brinuti se za dijete. Roditelji navedenog stila često su

depresivni i emocionalno nedostupni. Dijete je neprijateljski raspoloženo, neuspješno je u školi, nema socijalne kompetencije jer je nema gdje steći (Pernar, 2010).

Posljednji, ali ne i manje važan stil roditeljstva je autoritativan koji se smatra i najboljim stilom. Dakle, riječ je o demokratskom i dosljednom stilu. Roditelji imaju velike zahtjeve, postavljaju granice koje i objašnjavaju te provode nadzor, ali istodobno daju djetetu toplinu, prihvaćanje, ljubav i potporu. Glavni odgojni cilj im je razviti u djetetu sreću, znatiželju, motivaciju, samostalnost i kreativnost. Kod djece koja su odgajana na ovaj način, uočeno je slobodno izražavanje mišljenja i vlastitih osjećaja (Visković, 2018).

3. Pedagoška kompetentnost roditelja

Pojam kompetencije simbolizira nadležnost, područje djelovanja, djelokrug i područje u kojem osoba posjeduje znanja, iskustva i vještine (Ljubetić, 2007). Kompetentan znači biti sposoban, ovlašten, kvalificiran, upućen, mjerodavan, vješt, efikasan, onaj koji zna. Termin kompetencija među prvima je počeo upotrebljavati White kao psihološku varijablu stavljajući naglasak na važnost stjecanja znanja, odnosno važnost ovladavanja nečime. Termin kompetencija u Whiteovom smislu podrazumijeva urođenu želju za stjecanjem vještina i znanja i samim razvojem (Ljubetić, 2007).

Masterpasqua (1991, prema Ljubetić, 2007) je otkrio dvije vrste grupe komplementarnih definicija kompetencija.

1. Prva definicija je umjerena na osobne karakteristike, kao što su vještine, znanje i stavovi, koje vode do adaptacije u okruženju ili naučene stavove i afinitete koji su uočljivi u sposobnosti suočavanju i rješavanju životnih problema.
2. Druga definicija usmjerena je na motivacijski i emocionalni značaj procjenjivanja pojedinca i priželjkivanja njegovih vještina adaptacije.

Najširu prihvaćenu definiciju kompetencija dali su Wales i Sroufe (1983, prema Ljubetić, 2007). Definicija se fokusira na razvojni rezultat koji postigne sposobni (kompetentni) pojedinac koristeći prirodne i osobne izvore. Dakle, radi se o pravilnom i dobrom promišljanju sposobnog pojedinca koji svoja znanja, vještine i stavove koristi kako bi ostvario određeni cilj.

Maslow (Bezinović, 1993, prema Ljubetić, 2007) navodi kako razvoju samopoštovanja doprinosi želja za kompetentnošću te će osobe koje sebe smatraju kompetentnom lakše sačuvati i nadograditi svoje samopoštovanje. Nadalje, autor je utvrdio povezanost općeg zadovoljstva i same percepcije osobne kompetentnosti. Na opće zadovoljstvo u životu utječu zadovoljstvo u obitelji, zdravlju, poslu, društvu, slobodno vrijeme. Želi li se postići veće zadovoljstvo životom potreban je što veći

doživljaj osobne kompetencije jer je krajnji rezultat osjećaj većeg zadovoljstva samoga sebe. Veza tih dimenzija veoma je važna za razvoj pojedinca i njegove ličnosti te je važna u pogledu perspektive obitelji i roditeljstva (Ljubetić, 2007).

Neupitna je tvrdnja da je roditeljstvo odgovorna i bitna uloga koja od roditelja iziskuje vrijeme, energiju, volju, znanje, vještine, uključenost, djelovanje. Hoće li roditelj biti uspješan ili neuspješan u ulozi roditelja i brizi oko djeteta ovisi o tipu roditelja, ali i o njegovim kompetencijama. Stoga su kompetencije izrazito značajne u kontekstu roditeljstva (Ljubetić, 2007).

Ono što čini kompetentnog roditelja, ali i pojedinca jest postizanje dobrog rezultata korištenjem poticaja iz vlastita okruženja (Katz i McClellan, 1999, prema Ljubetić, 2007). Iz dosadašnjih činjenica proizlazi kako je kompetentna osoba ona osoba koja posjeduje odgovarajuće kvalitete ili sposobnosti. Stoga, se može očekivati kako kompetentan roditelj posjeduje i/ili razvija sposobnosti, kvalitete prihvatanja i slušanja djeteta, ali i bračnog partnera, uvažavanja, poticanja, razumijevanja, a sve u svrhu zadovoljavanja roditeljske uloge (Visković, 2018). Isto tako, kompetentan roditelj će osigurati za sve članove obitelji povoljne uvjete za zadovoljavanje emocionalnih, psiholoških, psihičkih potreba (Walsh, 1993, prema Ljubetić, 2007).

Važna je činjenica da kvaliteta i sposobnost nisu urođene i da je potrebno vremenom, voljom i trudom usavršavati i postići kvalitetu i sposobnost za obnašanje roditeljske uloge. Od iznimne je važnosti da roditelj sudjeluje u procesu rasta i razvoja djeteta, da prihvata svoju roditeljsku ulogu i da je predan procesu roditeljstva jer se na taj način usavršavaju njegove kvalitete, a samim time i njegovo roditeljstvo (Ljubetić, 2007). Isto tako, poželjno je da roditelj teži svome usavršavanju i napredovanju u roditeljstvu te mu stoga nije teško nadograđivati svoja znanja, polaziti razne edukacije, promišljati o djetetu i odgoju, a sve u svrhu zadovoljavanja djetetovih potreba i pružanja osjećaja sigurnosti i potpore djetetu, ali i topline i ljubavi uz razumijevanje.

Ono što priželjkuje od kompetentnog roditelja, naročito od roditelja predškolske djece je edukacija roditelja, informiranje, posvećivanje pažnje potrebama djeteta i njegovih sposobnosti, mogućnosti te poticanje kako bi dijete raslo i napredovalo u dobrom smjeru (Ljubetić, 2007).

Suvremeni roditelj susreće se sa mnogim zahtjevima i očekivanjima društva i obitelji. Od njega se prije svega očekuje da jasno postavi dugoročne ciljeve odgoja djeteta i svojeg roditeljstva te da promišlja o istome. Nadalje, suvremeni roditelj treba posjedovati razne vještine, između ostalog vještine koje mogu razviti djetetovo samopoštovanje, empatiju, vještine koje povećavaju roditeljsku djelotvornost, vještine kojima može prepoznati osjećaje i misli djeteta. Važno je da roditelj prepozna svoja osobna obilježja kako bi se utvrdilo je li on pedagoški kompetentan ili nekompetentan za izvršavanje zadataka i ciljeva u roditeljstvu te posjedovanje gore navedenih vještina (Pećnik i Starc, 2010).

La Visa Wilson (Santrock, 1997, prema Ljubetić, 2007) navodi osobna obilježja kompetentnih roditelja:

1. Posjedovanje psihičkog zdravlja
2. Pozitivna slika o sebi
3. Fleksibilnost u ponašanju
4. Strpljenje
5. Djetetu pružaju pozitivan model
6. Otvorenost prema učenju
7. Razumijevanje odgoja djece.

Svakodnevna praksa pokazuje da mnogi roditelji, ali i odgojitelji ne posjeduju navedena osobna obilježja kakva se očekuju od njih. Istraživanje je pokazalo kako majke koje su obrazovane, imaju obiteljska primanja, rade izvan kuće u pozitivnoj korelaciji s djecom, a s druge strane majke koje su pod stresom, imaju bračne probleme, nemaju društvenu potporu nisu u pozitivnoj korelaciji s djetetom. Dakle, različiti čimbenici utječu na doživljaj uspješnosti žene u njenoj majčinskoj ulozi (Teti i sur., 1990, prema Ljubetić, 2007).

Budući da nema garancije o ispunjenju očekivanja bez obzira na tip roditelja nužno je učvršćivati kompetentnost roditelja u području odgoja djeteta i samog poticanja djetetovog razvoja. Za to je potrebno osiguravati intenzivno pružanje informacija roditeljima, promicanje njihove uloge te pružanje stručne potpore roditeljstvu te im istovremeno omogućavati razne edukacije, radionice kojima oni svoju steći i unaprijediti svoje roditeljske vještine i znanja (Ljubetić, 2007).

Ajduković i suradnici (2008) izradili su predložak za procjenu roditeljskih sposobnosti i izvršavanja roditeljskih zadaća. Predložak se sastoji od:

1. Realistično opažanje djeteta

Roditelj koji realistično vidi svoje dijete, primjerenije odgovara na djetetove potrebe i mogućnosti. Razumljivo je da nitko nema potpuno realističnu sliku o svom djetetu, ali je važno da roditelj ne izlazi iz okvira realnosti. Neki roditelji mogu imati nerealnu sliku o djetetu, posebice oni zlostavljajući i rizični. Djeca takvih roditelja snose posljedice jer osjećaju i snose odgovornost za agresivnost roditelja ili tjeskobu. U nekim slučajevima jedan roditelj može pripisivati neželjeno ponašanje partnera (npr. razočaranje, ljutnja) djetetu. Takva nerealna slika dovodi do nerealnih ponašanja, a dugoročna roditeljska negativna slika djeteta budi u djetetu negativne emocije o samom sebi, stvaranje loše slike o sebi, gubitak samopouzdanja, ali i kopiranje odnosa prema drugima.

2. Prihvatanje odgovornosti za prepoznavanje djetetovih potreba

Nužno je da roditelj bude svjestan da je odgovoran za zadovoljavanjem svih djetetovih potreba (od fizičkih do emocionalnih koje uključuju potrebu za bliskošću). Rizični roditelji smatraju da je dijete dovoljno veliko da zadovolji svoje potrebe, ali i njihove potrebe pa im se često otvaraju kako bi im dijete pružalo utjehu. Isto tako nerijetko je dijete odgovorno za zadovoljavanje potreba svoje mlađe braće.

3. Postavljanje realističnih očekivanja o djetetovim mogućnosti

Realistična očekivanja su očekivanja koja su u skladu s dobi, mogućnostima i razvojem djeteta. Rizični roditelji imaju nerealna očekivanja djeteta. Postavljaju im nerealistične i krute zahtjeve, a odnose se na čistoću, zabrane. Kad dijete ne može ostvariti očekivanja jer su zahtjevi visoko iznad njihovih mogućnosti, njihove dobi tada roditelji povećavaju svoju frustraciju i nalaze opravdanje za fizičko ili verbalno nasrtanje na dijete. Važno je da svaki roditelj procjeni intenzitet i stupanj očekivanja kako bi dijete moglo normalno napredovati prema svojim mogućnostima i dobi.

4. Uključivanje u pozitivnu interakciju s djetetom

Važno je da dijete ima pozitivan odnos s roditeljima i da se osjeća prihvaćeno. Rizični roditelji odbacuju dijete, verbalno i fizičko ga kažnjavaju,

prigovaraju mu (obično zlostavljači), a ima i roditelja koji nemaju nikakav odnos s djetetom i zanemaruju ga.

Ovo je najvažnije područje u procjeni jer nije dovoljan samo razgovor već je važno promatrati dijete i roditelja jer o nekim situacijama roditelj ne želi razgovarati ili iskrivljuju realnu sliku odnosa s djetetom, svjesno ili ne. Promatranjem stječemo realnu sliku, iako roditelji mogu i tada odglumiti, postupci i ponašanje djeteta će nam pokazati pravu sliku. Dijete će se ukoliko roditelj reagira drugačije nego obično udaljiti, pokazati zbunjenost i slično.

5. Suosjećanje s djetetom

Empatija je važna kako bismo mogli razumjeti što neka osoba osjeća. Važno je da roditelj suosjeća s djetetom. Da se može staviti u njegovu poziciju, prihvatiti i doživjeti njegove osjećaje. Tada će roditelj moći odgovarajuće reagirati na djetetove potrebe te samu skrb o njemu. Rizični roditelji imaju manjak empatije, moguće zbog iskustva svojih roditelja. Takvi roditelji ne pružaju razumijevanje, suosjećanje djetetu. Faktori koji utječu na manjak empatije su napetost, roditeljski stres, frustracija.

6. Davanje prednosti zadovoljenju djetetovih temeljnih potreba

Roditelji trebaju davati prednosti djetetovim temeljnim potrebama imajući u obzir djetetovu dob. U dojenačkoj dobi roditelji danonoćno posvećuju pažnju djetetovim potrebama pritom stavljajući svoje potrebe sa strane. Povećanjem dobi djeteta, raste i njegova samostalnost, ali roditelji bez obzira na dob posvećuju pažnju za zadovoljavanjem djetetovih potreba. Npr. neće potrošiti sav novac na sebe jer onda neće moći kupiti hranu za dijete, dijete neće moći ići u vrtić jer roditelji neće imati novaca da ga plate.

7. Obuzdavanje vlastitog bola i frustracije pred djetetom

Gotovo svaki roditelj doživio je bol ili frustraciju zbog djeteta ili njegova ponašanja. Važno je da se roditelj kontrolira. Da nema napadaje bijesa ili ljutnje pred djetetom. Da pokuša riješiti stvari sam sa sobom ili sa partnerom, pokušavajući naći uzrok za bijes ili frustraciju (Ajduković i sur. 2008).

3.1. Izazovi roditeljstva

Nekompetentan roditelj okrenut je isključivo sebi, ne vodi brigu o drugim članovima obitelji, važno mu je ostvarivati svoje ciljeve, nema dovoljno znanja o odgoju djeteta, ne prepoznaje zahtjeve djeteta, krivo tumači njegove poruke, roditeljstvo doživljava kao teret (Longo, 2001).

Interakcija djeteta i roditelja važna je u svakom pogledu i ne smije je nedostajati. Često nekompetentni roditelji pronalaze različite izgovore kako ne bi sudjelovali u razvoju djeteta. Često je u pitanju vrijeme, novac, umor.

Roditelj koji je nekompetentan vrlo često odbija svoje dijete. To se događa kod majke i povezivanja s novorođenččetom. Majka se nakon poroda ne želi i ne može brinuti o djetetu. Ne prepoznaje djetetove osnovne potrebe, roditeljstvo je guši, a plakanje djeteta umara i frustrira (Stevanović, 2000).

Isto tako roditelj često (ne)reagira na djetetovo plakanje jer ne može prepoznati potrebu djeteta. Očekuje od djeteta da se samo igra, da gleda TV ili mobitel, da se sam zabavlja. Roditelj je često zauzet i okupiran i ne daje pažnju djetetu. Teško mu je izaći van na igralište ili u šetnju, često je izgovor umor ili vrijeme. Isto tako igračke su često jednostavne, nedostaju im boje, nedostaju različiti oblici i materijali. Ukoliko dijete i posjeduje kvalitetne i njemu zanimljive igračke često su one spremljene u kutiju, a djeca ih dobe na igru prema interesima i roditelja.

U kasnijoj predškolskoj dobi roditelji imaju od njih previsoka/preniska očekivanja. Roditelji stalno govore „NE“, a da se istovremeno ne objasne zašto „NE“, kritiziraju djecu ako su sporija, ako ne mogu obaviti neki zadatak. Od djece se očekuje da se sama igraju u tišini jer ukoliko su glasnija roditelji ih odmah stišavaju. Smatraju da je igranje s djetetom gubitak vremena i ne vide dobrobit u zajedničkom druženju i igri. Vrlo često im u današnje vrijeme kupuju najnovije mobitele, računala kako bi djeca nakon vrtića imala zanimaciju, a roditelji su tada slobodni.

Nekompetentne situacije mogu se događati svakodnevno. Važno je da roditelj uvidi kako se ponašao prema djetetu te da pronađe način na koji bi se mogao promijeniti. Neželjena ponašanja i primjeri roditelja loše utječu na rast i razvoj djeteta. Roditelj bi trebao težiti poboljšanju svoje uloge u roditeljstvu kako bi

zadovoljio potrebe djeteta (Stevanović, 2000).

4. Roditeljstvo koje poštuje i promiče prava djeteta

Važnu ulogu u poticanju i razvijanju shvaćanja djeteta te njegova razvoja u svakom smislu, a posebice u procesu socijalizacije ima Konvencija o pravima djeteta (UN, 1989). Konvencija obuhvaća dvije važne poruke o roditeljskim odgovornostima. (Doeck, 2004., prema Pećnik i Starc, 2010). Prva poruka odnosi se na odgovornost koju roditelji imaju samim začecem djeteta. U tu odgovornost ulazi upravljanje interesima koji su najbolji za dijete (Čl. 18). Primarni cilj roditelja trebao bi biti djetetov razvoj i njegova dobrobit. Druga poruka daje roditeljima pravo da u procesu podizanja djeteta i brizi o njemu koriste podršku države koja im je omogućena u ispunjavanju njihove roditeljske odgovornosti.

U Konvenciji (UN, 1989) su navedeni obrasci koje bi se roditelji trebali držati zbog osiguravanja najboljeg interesa djeteta, a to su: osiguravati životne parametre koji omogućuju uravnotežen razvoj djeteta, obuhvaćajući emocionalni i socijalni razvoj te osiguravati adekvatno usmjeravanje i vodstvo pri djetetovoj realizaciji njegovih prava. Adekvatno roditeljsko vodstvo treba uvažavati rastuće razvoje djetetove mogućnosti i mišljenje djeteta te biti slobodno od ponižavajućeg kažnjavanja i nasilja.

Svako dijete ima pravo na sigurnost, odgoj i brigu koja njeguje i poštuje njegovu jedinstvenost. Cjelokupni značaj roditeljskog djelovanja treba biti promicanje i realiziranje prava djeteta, a država bi trebala pružiti potporu u izvršavanju roditeljskih funkcija (Doeck, 2014, prema Pećnik i Starc, 2010).

Gledajući prava djeteta iz obiteljskog konteksta, odnosno roditeljskog ponašanja proizlazi misao da roditelji trebaju osigurati djetetu njegu i brigu, uvažavanje kao individue i omogućiti unapređivanje, ali i vodstvo i strukturu (Pećnik, 2007, prema Pećnik i Starc, 2010). Postoji nekoliko kategorija roditeljskog ponašanja i vrijednosti koje predstavljaju temeljna načela roditeljstva. Načela koja između ostalog poštuju i promiču djetetova prava kako u obitelji tako i izvan nje, to su redom: brižljivo ponašanje, pružanje strukture i vođenja, poštivanje djeteta kao

osobe i potvrđivanje djetetove individualnost te omogućivanje osnaživanje djeteta (Pećnik i Starc, 2010).

Brižno ponašanje uključuje toplinu, sigurnost, povezanost, prihvaćanje, ljubav. Djetetu je potrebno brižno ponašanje roditelja kako bi u njima pronašao utjehu kad je gladno, tužno, usamljeno jer mu roditeljski postupci pokazuju da je siguran i zbrinut. Roditelj se u takvim situacijama povezuje s djetetom te mu pružanjem podrške, razumijevanje, zaštite otvara mogućnost osnaživanja odnosa. Istovremeno, roditelj može djetetu pokazati radost, naklonost, razgovarati s njim o njegovim interesima, održavati pozitivno ozračje doma te emocionalnu stabilnost. Važno je da roditelj održava razinu emocionalne podrške i topline te da dosljedno odgovara na zahtjeve i potrebe djetetova ponašanja i interesa (Pećnik i Starc, 2010).

Pružanje strukture i vođenje važno je za djetetov razvoj zbog toga što ono pruža djetetu osjećaj sigurnosti i predvidljivosti, a omogućuje i razvoj kompetentnosti. Struktura se odnosi na vrijeme, prostor i praćenje djetetova ponašanja. Strukturirano vrijeme odnosi se na uravnotežen (ali ne rigidan) dnevni ritam s regularnim vremenom obiteljskih aktivnosti. Prilagodljivost u vremenu se povećava dogovaranjem s djetetom proporcionalno razvojem, zrelošću i godinama. Strukturirani prostor je prostor koji je siguran za dijete, odnosno dijete je u tom prostoru sigurno od opasnosti, bilo da se dijete nalazi u vlastitom domu ili izvan njega. Usmjerenje djetetova ponašanja je prikazano u roditeljskom ponašanju. Naime, roditelj je uzor svome djetetu te dijete "kopira" obrasce roditeljskog ponašanja. Isto tako, dijete od roditelja uči prikladna ponašanja i izražavanje emocija, moralne vrijednost, prosocijalna ponašanja (Pećnik i Starc, 2010).

Prihvaćanje djeteta kao osobe ili priznavanje djetetove individualnost uključuje prepoznavanje i omogućavanje prava djeteta da se vidi, čuje i poštuje kao osoba- s vlastitim stavovima, idejama, osjećajima, planovima. Za razvoj djetetove svjesnosti potrebno je da roditelj prepozna, primijeti i potvrdi djetetov osobni doživljaj i svijeta i sebe. To uključuje svakodnevnu komunikaciju s djetetom u kojoj roditelj može prepoznati stavove djeteta. Važno je da roditelj sluša svoje dijete te da pokuša razumjeti njegovo mišljenje, njegove ideje. Kada roditelj pokazuje djetetu da mu je važno ono što on misli, osjeća, planira tada dijete sebe cijeni i vrednuje onakvim kakvim jest (Pećnik i Starc, 2010).

Osiguravanje jačanja djeteta odnosi se razvijanje kriterija za jačanje djetetovih kompetencija, vještine učinka na druge ljude i svijet oko sebe osobne kontrole, povećanjem dobi i rastom zrelosti. Osnaživanje djeteta se zapravo odnosi na roditeljevu podršku djetetovoj samostalnosti rješavanju problema i kreativnosti. Važno je da roditelji budu otvoreni i spremni na suradnju s djetetom. Trebaju podupirati djetetove jake strane, ohrabriti ga i pokazivati mu povjerenje i razumijevanje. Roditelj treba stvoriti šanse u kojima dijete samo stječe nova iskustva te da samostalno uči (Pećnik i Starc, 2010).

5. Pravo roditelja na podršku i partnerstvo

Ranije su spomenute dvije poruke roditeljima iz Konvencije UN-a. Druga poruka se temelji da podršci roditeljima koje bi društvo i država trebali pružiti kako bi roditelji mogli djeci omogućiti harmoničan i cjelovit razvoj i rast. Poruka i pravo na podršku roditeljima dolazi iz Konvencije i Vijeće Europe svojom *Preporukom (2006). 19 o politici potpore pozitivnom roditeljstvu*, s pripadajućim popratnim dokumentima prilagođenim za roditelje (*Ključne poruke za roditelje*) i stručnjacima (*Smjernice za stručnjake*). Navedeni dokumenti čine poticaj i doprinos stvaranju novog uvažavanja roditeljstva te novih kriterija podrške roditeljstvu u Europi (Pećnik i Starc, 2010).

U Republici Hrvatskoj, spomenuti međunarodni dokumenti su također na snazi. Promatranje, analiziranje i rad prema tim dokumentima pokazatelji su da je društvena zajednica vidjela i prepoznala koliko je roditeljstvo zahtjevno, ali i važno. I sami roditelji imaju velika očekivanja od sebe, trude se davati djeci adekvatne poticaje, postavljati granice, biti djeci što bolji primjer i omogućiti im kvalitetan rast i razvoj. Stoga i društvo ima velika očekivanja i od roditelja, ali i od države i društvene zajednice koja preuzima dio odgovornosti kako bi pomogli roditeljima u vezi postojećih ili novih saznanja, pruža im se pouzdano savjetovanje te materijalnu i svaku drugu pomoć koja se odnosi na brigu o djetetu (Pećnik i Starc, 2010).

Roditelj treba imati puno snage i sposobnosti da bi djetetu osigurao podršku, usmjeravanje i granice zbog toga što je i samo roditeljsko ponašanje pod raznim utjecajem koja ga oblikuju. U te utjecaje ulaze: obilježja djeteta, osobna obilježja roditelja, društveno okruženje, kontekstualni izvori stresa i podrške. Pojednostavljeno, resursi i podrška koji su dostupni utječu na roditeljsku odgovornost, a ne samo roditeljske vještine i obilježja (Quinton, 2004, prema Pećnik i Starc, 2010).

U Republici Hrvatskoj postoji nekoliko programa i ustanova koje pružaju pomoć roditeljima. Ti programi omogućuju roditeljima pristup novim informacijama, pružaju im usmjerenje i daje im se mogućnost učenja kroz razne edukacije, radionice. To su programi : program radionica s roditeljima “Rastimo zajedno”,

Klupko podrške- Klubko, Budi svoj , Mama je mama, Unutarnja snaga roditelja. Isto tako postoje programi/usluge kao što su savjetovališni rad s roditeljima koji se provodi u obiteljskim centrima, udrugama civilnog društva, centrima za socijalnu skrb, vjerskim organizacijama s ciljem promicanja koncepcije pozitivnog roditeljstva, isto tako u obiteljskim centrima, udrugama civilnog društva i centrima za socijalnu skrb postoje različite edukacije/škole za roditelje, grupni radovi s roditeljima rizičnog ponašanja (Ajduković i sur., 2008).

Međutim, iako postoji niz primjera kvalitetnih programa i njihovih intervencija, najvažniji problem s kojim se susreću usluge i programi su slaba dostupnost, posebno u manje urbanim sredinama, poteškoće kontinuiranog financiranja i nedovoljno ljudskih resursa, poteškoće u motiviranju roditelja i nastojanju da rade na poboljšanju roditeljskih postupaka (Ajduković i sur., 2008).

Gledajući širu sliku, u svijetu postoje programi koji su veoma dobro organizirani na način da s lakoćom ranih intervencija u obitelji. Jedan od kvalitetnijih primjera jest švedski model "obitelj za podršku" i model "kućnih posjeta" koji je tipičan za anglosaksonske zemlje (Ajduković, 2006, prema Ajduković i sur., 2008).

Obitelj za podršku u Švedskoj je metoda koja pomaže obiteljima u kojoj su djeca s teškoćama. Naime, djeca jednom ili dvaput mjesečno odlazi "dodatnoj obitelji" na vikend, dijete može otići i jednom tjedno, pod praznicima k dodatnoj obitelji. Obitelj dobiva dodatne resurse i podršku. Isto tako roditelji dobivaju dodatno vrijeme za sebe kada je dijete kod dodatne obitelji. Dodatna obitelj se prema djetetu odnosi kao prema članu obitelji i dijete sudjeluje s njima u svim obiteljskim aktivnostima. Obitelj za podršku je metoda koja može trajati od nekoliko mjeseci do nekoliko godina. Obitelj za podršku stvara mrežu podrške, a dijete uči o suočavanju s različitim životnim situacijama (Ajduković i sur., 2008).

Program podrške obitelji u obitelji (POO) kroz kućne posjete se provodi u brojnim zemljama. U Velikoj Britaniji, Australiji, Kanadi, Sjedinjenim Američkim Državama. Ovaj program je osmišljen kao redovite posjete obiteljima pod rizikom. Posjete mogu trajati od nekoliko tjedana do prvih pet godina djetetova života. Program je dobrovoljan, a cilj programa je spriječiti zlostavljanje djece (Ajduković i sur., 2008).

Potrebno je omogućiti podršku roditeljima u svim životnim situacijama. Trebaju im se omogućiti informacije za područja koja su im nepoznata, pružati potporu kad im je teško posebice u kriznim i neobičnim situacijama. Tijekom prvom vala pandemije Covid-19 promijenile su se mnoge sfere života. Uz to, došlo je do zatvaranja ustanova ranog i predškolskog odgoja u ožujku 2022. kao i obavljanja roditeljskih obaveza i poslova kod kuće (Višnjić Jevtić, 2021). Pred mnoge obitelji stavljen je veliki izazov roditeljstva. Uskladiti posao koji obavljaju od kuće i brigu za dijete. Obavljeno je istraživanje koje istražuje kvalitetu roditeljstva tijekom *lockdowna* pri čemu se procjenjuje vrijeme roditelja u zajedničkim aktivnostima s djetetom (Višnjić Jevtić, 2021). Prema istraživanju Višnjić Jević (2021) sudionici su ocijenili svoje roditeljstvo pozitivnim iskustvu tijekom *lockdowna*. Razlike u samoprocjeni vidljive su s obzirom na mjesto obavljanja rada roditelja i bračni status roditelja te djelomično stupanj obrazovanja i dob ispitanika. Gotovo polovica roditelja procjenjuje da se više igraju s djecom nego prije *lockdowna*. Obiteljski odnosi izdvojeni su kao najznačajnija karakteristika roditeljstva.

5.1. Program radionica s roditeljima “Rastimo zajedno”

Program radionica s roditeljima “Rastimo zajedno” nastao je u sklopu programa za rani i predškolski odgoj i obrazovanje djece i motivirajuće roditeljstvo “Prve tri su najvažnije!” Program je namijenjen za roditelje čija djeca imaju do četiri godine. U programu sudjeluje od 10 do 12 roditelja gdje se ne stavlja naglasak sudjeluje li otac ili majka zbog toga što su oni roditelji i važno je da se gleda na njih kao osobe od jednake važnosti za rast i razvoj djeteta. U program se mogu prijaviti svi zainteresirani, nije važna razina i vrsta obrazovanja, ali ni specifičnosti među obiteljima. Sam program sastoji se od više tematsko povezanih sadržaja koji su raspoređeni u jedanaest radionica vođene specijalno educiranim timom stručnjaka za

podršku u ranom razvoju. Program se sastoji od više faza, a to su redom: faza planiranja, početna, središnja i završna faza (Pećnik i Starc, 2008).

Program je nastao tijekom 2008. i 2009. godine u suradnji s roditeljima i voditeljima koji su pristupili u pilot- projektu. Projekt se proveo u 25 vrtića u Republici Hrvatskoj. Budući da je projekt bio i više nego uspješan donesena je odluka daljnjeg provođenja programa. Glavni cilj programa jest stvoriti stimulativno i motivirajuće okruženje u kojem roditelji uče i razmišljaju o načinima kako unaprijediti svoje roditeljstvo, a sve u svrhu promicanja rasta i razvoja djeteta (Pećnik i Starc, 2008).

Program se zasniva na promišljanju jačanja i suradničkog odnosa roditelja i voditeljica. Obje strane u programu na jednakoj su razini. Voditeljice su stručnjakinje u svom području, imaju iskustva s vođenjem raznih programa te imaju iskustva u odgoju djece u suradnji s roditeljima. One su specijalistice u svom okruženju ustanove, ali ne i u obiteljskom okruženju. Roditelji pak su s druge strane, su stručnjaci za svoju djecu te imaju iskustva života s djecom u obiteljskom ozračju. Štoviše, roditelji jesu stručnjaci za svoju djecu jer ih najbolje poznaju, ali ponekad zbog nesigurnosti trebaju potvrdu da su kompetentni za obavljanje uloge roditeljstva i tu im podršku i motivaciju pružaju voditeljice. U tom smislu radionice su osmišljene na načelima grupe za osobni razvoj i rast kao i na edukacijskim načelima grupe (Pećnik i Starc, 2008).

Zbog svjetske zdravstvene pandemije obitelji s djecom rane i predškolske dobi našle su se pod posebnim pritiskom, ponajviše one obitelji koje su i prije pandemije živjele u uvjetima koje otežavaju roditeljstvo. Zbog toga centar za podršku roditeljstvu nudi opciju online polaznja programa radionice za roditelja "Rastimo zajedno." Online program služi kao podrška roditeljima koji ne mogu polaziti program lice u lice te roditeljima daje na raspolaganje pronalazak informacija i razmjenu istih te razmjenu znanja, vještina kako bi bili što uspješniji u roditeljskoj odgovornosti te promicanju osobnog, ali i djetetovog rasta i razvoja.¹

5.2. Klupko podrške- Klubko

¹ <http://www.rastimozajedno.hr/rastimo-zajedno-online/o-radionicama-rastimo-zajedno-online/>

Klupko podrške program je koji je zastupljen u Republici Hrvatskoj. Klupko podrške je projekt udruge EMA Prostor emancipacije. Program pruža podršku, informacije, razna savjetovanja i razgovore sa stručnim osobama te općenitom učenju, nadopuni znanja roditeljima u prvoj godini s djetetom. Ono što program naglašava jest pomoć novim majkama u iskušenjima prve godine djetetova života, ali i poticanje i motiviranje oca za intenzivno uključenje u odgoj djeteta. Naglašava se važnost oba roditelja, ne samo u prvim godinama života djeteta već tijekom čitavog djetinjstva. Pojedini roditelji nemaju osjećaj o važnosti oca, stoga je posebno bitno da im stručne osobe pokažu zbog čega je važna ravnopravnost oca i majke i odgoju djeteta.²

Rođenjem djeteta dolazi do mnogih promjena u obiteljskoj sredini. Osim što se roditeljima preokrene čitav život, nerijetko se promijene i partnerski odnosi. Navedeni programi omogućavaju podršku roditeljima kako bi osnažili partnerske odnose, omogućava im brigu o tjelesnom i mentalnom zdravlju, društvenom i profesionalnome životu.

Istraživanje primjerenosti ponašanja Andrewsa i Witheya (Orford, 1997, prema Rosić i Zloković, 2002) pokazuje da roditelji smatraju tri sfere života najvažnijima, a to su osobna sigurnost, financije i zadovoljstvo poslom. Često roditelji svoje frustracije i probleme prenose na djecu i zbog toga je važno da im društvo da podršku i pomoć.

Minkler (Cohen i Syme, 1985, prema Rosić i Zloković, 2002) ističe kako je za dobru i kvalitetnu brigu djeteta važna dobra podrška društva posebice kad je obitelj suočena s jednim od problema: nezaposlenost, neosigurano mjesto stanovanja i/ili neki egzistencijalni problemi u obitelji. Stoga Minkler daje model glavnih funkcija podrške društva koji se sastoji od:

1. Materijalne potpore u koju su uključena sredstva neophodna za život, materijalna pomoć
2. Emocionalna podrška koju čine razgovori podrške i razumijevanja, ali i emocionalna briga o pojedincu

² <https://www.klubko.hr/klupko-podrske/#sto-je-klupko-podrske>

3. Informativna potpora u koju su uključene savjetovanja, edukacije, pomoć, sastanci...
4. Respektabilni odnosi u kojima se osiguravaju vrijednosti kojima se iskazuje poštovanje
5. Opća društvena pomoć u kojoj su ključni pozitivne socijalne interakcije (Cohen i Syme, 1985, prema Rosić i Zloković, 2002).

Osim socijalnih kriza i nezaposlenosti, roditelji se suočavaju s rigidnim radnim mjestima. Takva radna mjesta nisu pogodna za roditelja koji brine o djeci. Društvo bi trebalo omogućiti fleksibilnija radna mjesta mladim roditeljima kako bi uklopili roditeljske i profesionalne obaveze. Nadalje, jednake mogućnosti zarade za žene koje bi olakšale obiteljski život i omogućile ravnomjernu raspodjelu kućanskih obaveza, ali i obaveza oko djeteta te usmjerenost na njegov rast i razvoj. Isto tako, društvo treba omogućiti očevima iste beneficije kao i majkama kako bi ojačali odnose sa svojom djecom (Rosić i Zloković, 2002).

5.3. Protokoli za otkrivanje rizičnih ponašanja u obitelji

Postoje brojni rizici kada su u pitanju klasifikacije rizičnih obitelji s kojima se susreću stručnjaci. Upravo zbog toga stručnjaci su smislili skale i protokole koje im pomažu pri donošenju odluka oko pomaganja rizičnih obiteljima. Jedan od većih rizika jest svakako prepoznavanje stupnja rizika, ali i činjenica da neka mjerenja ne mogu pokazati potrebe razlike između ponašanja roditelja i pojava, naprimjer između zlostavljanja i zapuštanja. Međutim, postoje protokoli, odnosno skale i mjerenja koje stručnjacima mogu dati preciznije rezultate pa samim time oni mogu lakše i kvalitetnije donositi odluke vezane za obitelj i rizične situacije (Rosić i Zloković, 2002).

Obitelji koje su podložne nasilju djece su rijetko su dostupne za javnost, ne prihvaćaju posjete obitelji, prijatelja ili stručnjaka. U takvim situacijama mjerenja su reducirana na djelomične razgovore i upitnike. Samim time i rezultati su djelomično točni (Rosić i Zloković, 2002).

Jedan od protokola "Alaska risk assessment instruments" bavi se upravo odvajanjem fizičkog zlostavljanja od napuštanja. Ovaj protokol je malo preciznijih od ostalih koji se bave tim područjem, međutim, osim odvajanja fizičkog zlostavljanja od zapuštanja ovaj protokol ne nudi nam ništa drugi. Ipak, istraživanja pokazuju da ovaj protokol može jasno prepoznati zapuštenost u obitelji (Baird i Neufeldt, 1988, prema Rosić i Zloković, 2002).

„Family centered crisis response model“ moderniji je program koji se bavi proučavanjem roditelja, točnije njihovim roditeljskim vještinama. Programi prilagođeni pružanju pomoći rizičnim obiteljima veoma su uspješni u povećanju sigurnosti djeteta. Istraživanja pokazuju da je uspješnost programa između 70 i 90%. Drugim riječima, već pri korištenju različitih tehnika u intervenciji rizičnih obitelji, edukaciji roditelja, ali i pružanju specifične pomoći pokazuje se veliki uspjeh u radu s zlostavljanom djecom i njihovim roditeljima (Gordon i Bavolek, 1990, prema Rosić i Zloković, 2002).

Od ostalih protokola koji uvelike pomažu stručnjacima valja spomenuti: „Potential inventory child abuse“ koji je specijaliziran ispitivanju roditelja na koje se sumnja da zlostavljaju svoju djecu ili manje specifičiji protokol "Protokol za opažanje maltretirane djece"(Gentray, 1994 , prema Rosić i Zloković, 2002).

Skala „Child Well-Being Scale“ mjeri primjerenost brige o djetetu. Ovom skalom se odvajaju 43 karakteristike koje se odnose na fizičku sigurnost, primjerenost brige roditelja, ishranu, roditeljska očekivanja i drugo. Navedenom skalom pokušavaju se zadovoljiti i klasificirati dječje potrebe: socijalna, fizička i psihološka. Skala zapravo služi stručnjacima kako bi izmjerili djetetovo postignuće, kvalitetu stanovanja i odnos roditelja prema djetetu (Magura i Moses, 1986, prema Rosić i Zloković, 2002).

„Home Inventory“ je protokol koji pomaže u reduciranju rizika od donošenja krivih odluka. Posebno je važno korištenje navedenog protokola u ispitivanju kvalitete odnosa između roditelja i djeteta. Skala se modificira s obzirom na dob djeteta, postoje skale za djecu u dobi 1-3 godina i 3-6 godina i starije.

Ovim skalama ispituje se:

1. emocionalna briga
2. uvođenje discipline
3. fizička sigurnost u obitelji
4. briga i sigurnost o djetetu
5. aktivnosti koje se provode pri intelektualnoj stimulaciji i
6. komunikacija roditelja s djetetom (Caldwell i Bradley, 1984, prema Rosić i Zloković, 2002).

6. Zaključak

Dolaskom djeteta u obitelj, mnoge sfere dosadašnjeg života roditelji preispituju i mijenjaju. Njihove želje, njihove rutine, njihova ponašanja i njihovi postupci ukoliko nisu dosljedni, a granice i ljubav prema djetetu nisu postavljene uravnoteženo često mogu uzrokovati posljedice u dječjem razvoju. Dakako, većina roditelja ne ugrožava razvoj i rast djeteta svjesno. U želji da mu pomognu, tada mu samo otežaju rast i razvoj. Postoje i roditelji koji ne vide izlaz iz situacije, tada frustrirani raznim događajima u kojima nisu imali kontrolu, osjećajem nemoći i iscrpljenosti, koriste agresivne metode kako bi "odgojili" dijete. Ne videći tako da verbalni i/ili fizički napad nikad ne smiju biti ni opcija, a kamoli prioritet u odgoju djeteta, ali i općenito u životu. Time se ne ugrožavaju samo emocionalni i socijalni razvoj djeteta, već i psihološki, motorički, ugrožavaju se sve sfere bitne za djetetov rast i razvoj. Kako ne bi došlo do navedenih posljedica, država treba omogućiti različite edukacije roditelja, skrbnika, udomitelja kako bi oni naučili osnovne, ali neizmjerljivo važne informacije o rastu i razvoju djeteta. Takvim edukacijama, radionicama, sastancima ne daje im se samo mogućnost da nauče kako pristupiti djetetu, kako razvijati i poticati njegov rast već i roditelji mogu raditi na svojim roditeljskim kompetencijama koje bi svakako poboljšale njihovu razinu roditeljstva. Ukoliko roditelji ne žele raditi na svom roditeljstvu, a vidimo promjene na djetetu, važno je iskoristiti protokole koji postoje kako bismo odredili radili li se o rizičnoj obitelji i o kakvom je problemu riječ. Takvih protokola ima i iako su to strani protokoli, sve više stručnjaka koristi i preporučuje korištenje tih protokola kako bi determinirali problem. Važno je da udruge i ustanove kao i sama država međusobno pomažu jedne drugima jer će tako lakše pomoći roditeljima u kriznim situacijama. Kriznih je situacija, nažalost, zadnjih nekoliko godina sve više, neke su potaknute zbog globalne pandemije, međutim važno je na vrijeme prepoznati problem te uložiti ne samo vrijeme i volju, nego i energiju i volju kakvo bi iz problema nastale minimalne posljedice, a maksimalna nova razina znanja, razvitak roditeljske kompetencije i pomoć stručnjaka. Pomoć i podrška stručnjaka, obitelji i društva je veoma važna roditeljima koji se nalaze u kriznoj situaciji jer tada znaju da nisu sami i da se ne moraju sami boriti već će dobiti pomoć koja je najvažnija stavka u kriznim situacijama roditeljstva.

7. Literatura

Ajduković, M., i Radočaj, T. (2008). *Pravo djeteta na život u obitelji: stručna pomoć obiteljima s djecom i nadzor nad izvršavanjem roditeljske skrbi kao proces podrške za uspješno roditeljstvo*. Ured UNICEF-a za Hrvatsku

Čudina-Obradović, M., i Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45-68. <https://doi.org/10.3935/rsp.v10i1.139>

Longo, I. (2001). *Roditeljstvo se može učiti*. Alinea

Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Mali profesor

Pećnik, N., Starc, B. (2010). *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece*. Učimo zajedno, UNICEF

Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. Hrčak, *Medicina Fluminensis*, 46 (3), 255-260

Stevanović, M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Filozofski fakultet, odsjek za pedagogiju

Rosić, V, Zloković, J (2002). *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Graftrade

Ujedinjeni narodi. [UN]. (1989). *Konvencija o pravima djeteta*. UNICEF

Višnjić Jevtić, A., i Visković, I. (2021). Roditeljstvo u vrijeme pandemije covid-19: perspektiva roditelja djece rane i predškolske dobi. *Metodički ogledi : časopis za filozofiju odgoja*, 28(1), 1-33. <https://doi.org/10.21464/mo.28.1>.

Višnjić Jevtić, A. (2018). *Suradnički odnosi odgajatelja i roditelja kao pretpostavka razvoja kulture zajednica odrastanja*. U: A. Višnjić Jevtić, I. Visković (Eds.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (23-57). Alfa

Mrežna odredišta

Klubko ([Klubko – Centar za roditelje](#) pristupljeno: 27.03.2022.)

Rastimo zajedno (www.rastimozajedno.hr pristupljeno: 20.03.2022.)

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam ja, Stefani Carević, ovaj završni rad pod nazivom „Podrška roditeljima u kriznim situacijama “ napisala samostalno, uz pomoć stručne literature i vodstvo mentorice doc. dr. sc. Adrijane Višnjić-Jevtić u akademskoj godini 2021./2022.

ZAHVALA

Zahvaljujem se svima koji su mi na bilo koji način pomogli u izradi mog završnog rada. Posebnu zahvalu upućujem mentorici doc. dr. sc. Adrijani Višnjić Jevtić, na pomoći oko odabira teme, suradnji tijekom pisanja rada te strpljivosti i ustrajnosti. Najveću zahvalu upućujem svojoj obitelji, prijateljima i kolegama što su mi bili velika podrška i pomoć tijekom studiranja.